

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

МАГІСТР

Кафедра політичних наук і права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету урбаністики та просторового планування

/ А.М. Мамедов /
30 червня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

«Міське та регіональне управління» (І частина)

(назва навчальної дисципліни)

шифр	назва спеціальності
192	<i>Будівництво та цивільна інженерія</i>
	назва ОП
	Урбаністика та просторове планування

Розробник

Перегуда Є.В., д.п.н., професор

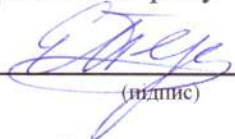
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, звання)

(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політичних наук і права

протокол №13 від 30 червня 2023 року

Завідувач кафедри

(*Перегуда Є.В.*)

(прізвище та ініціали)

Схвалено гарантом освітньої програми «Урбаністика та просторове планування»

Гарант ОП

_____ /Апостолова-Сосса Л.О./
(підпис)

Розглянуто на засіданні науково-методичної комісії спеціальності

протокол №__ від __ червня 2023 року

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВИТЯГ З НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ

шифр	Бакалавр ОПП	Форма навчання:									Форма контролю	Семестр	Відмітка про погодження	
	Назва спеціальності (спеціалізації)	Кредитів на сем.	Обсяг годин					Кількість індивідуальних робіт						
			Всього	аудиторних										
				Разом	у тому числі									
			Л	Лр	Пз	КП	КР	РГ	р					
192	Будівництво та цивільна інженерія (Урбаністика та просторове планування)	3,0	90	40	20		20		1			1	1	

Анотація

Робоча програма містить витяг з робочого навчального плану, мету вивчення, компетентності, які має опанувати здобувач, програмні результати навчання, дані щодо викладачів, зміст курсу, тематику практичних занять, вимоги до виконання індивідуального завдання, шкалу оцінювання знань, вмінь та навичок здобувача, роз'яснення усіх аспектів організації освітнього процесу щодо засвоєння освітньої компоненти, список навчально-методичного забезпечення, джерел та літератури для підготовки до практичних занять та виконання індивідуальних завдань. Електронне навчально-методичне забезпечення дисципліни розміщено на Освітньому сайті КНУБА (<https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=3143>). Також програма містить основні положення щодо політики академічної доброчесності та політики відвідування аудиторних занять.

Мета та завдання освітньої компоненти

Мета дисципліни полягає у набутті студентами знань та навичок, пов'язаних з управлінням процесом планування та просторового розвитку суспільства, в т.ч. міським та регіональним управлінням.

Компетентності здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Зміст компетентності
Інтегральна компетентність	
ІК	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, у професійній діяльності у сфері будівництва та цивільної інженерії, урбаністики та просторового планування із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження складних об'єктів та процесів.
Загальні компетентності	
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК3	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
ЗК4	Здатність приймати обгрунтовані рішення.
ЗК6	Прагнення до збереження навколишнього середовища.
Фахові компетентності	
СК3	Здатність забезпечувати безпеку при управлінні складними процесами в галузі будівництва та цивільної інженерії.
СК7	Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументації до фахівців і нефахівців будівельної галузі.
СК8	Здатність інтегрувати знання з інших галузей для розв'язання складних задач у широких або мультидисциплінарних контекстах.
Спеціальні фахові компетенції	
СКФ1	Здатність займатися організаційно-управлінською та аналітичною діяльністю в сфері управління міським розвитком.
СКФ2	Здатність приймати рішення щодо обрання стратегій розвитку населених місць і територіальних громад; використовувати принципи сталого розвитку в просторовому плануванні.
СКФ8	Здатність аналізувати та враховувати в професійній діяльності тенденції демографічних, міграційних процесів, соціальної мобільності, соціальних проблем міських мешканців, застосовуючи практики залучення зацікавлених сторін та громади до процесу планування.
СКФ9	Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи для просторового планування і управління розвитком територій.

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Програмні результати
РН6	Застосовувати сучасні математичні методи для аналізу статистичних даних, розрахунку та оптимізації параметрів проектування та технологічних процесів зведення будівель та споруд.
РН12	Здатність розв'язувати проблеми будівництва та цивільної інженерії у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.
РНФ1	Приймати обґрунтовані рішення щодо просторового планування населених місць і територіальних громад відповідно до принципів сталого розвитку.
РНФ3	Розробляти і впроваджувати стратегічні документи щодо розвитку населених місць і територіальних громад, містобудівну документацію щодо просторового розвитку територій з застосуванням практик залучення широкого кола зацікавлених сторін.
РНФ5	Приймати обґрунтовані рішення щодо просторового розвитку урбанізованих територій і підвищення комфортних умов проживання населення.
РНФ6	Обирати стратегії розвитку населених місць і територіальних громад, виходячи з їх природних, історичних та соціально-культурних, економічних умов та ресурсів, географічного положення.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІСЬКОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Змістовий модуль 1. Регіональне управління як наука та навчальна дисципліна.

Лекція 1. Міське та регіональне управління як наука та навчальна дисципліна.

Просторовий поворот (spatial turn) у науці. Основні теорії просторового розвитку суспільства. Концепції соціального простору (П.Бурдьйо, А.Лефевр). Концепція регіональної економіки (В.Айзард). Концепція постсуверенітету (М.Кітінг). Концепції центр-периферійних відносин (Е.Валерстайн, С.Роккан, Е.Шилз). «Простір потоків» М.Кастельса. Концепції федератизму (Д.Елейзер, Р.Уотс). Теорія лояльності А.Хіршмана.

Сучасний стан регіональних досліджень в Україні: історики (Я.Верменич), економісти (М.Долішній, З.Варналій, Я.Жаліло), юристи (М.Баймуратов, О.Батанов, С.Давтян, В.Дерець, В.Кампо, О.Мельничук, Т.Проценко та ін.), політологи (Р.Безсмертний, А.Береза, М.Їжа, А.Коваленко, С.Коч, І.Кресіна, О.Кукарцев, В.Малиновський, Л.Нагорна, С.Наумкіна, А.Некряч, Т.Панченко, С.Римаренко, О.Стойко, Т.Татаренко, М.Токар, В.Токовенко, Ю.Узун та ін.), представники державного управління (Т.Безверхнюк, О.Бориславська, В.Борденюк, В.Вакуленко, Н.Васильєва, О.Васильєва, М.Дацишин, В.Керецман, В.Куйбіда, П.Надолішній, Н.Нижник, В.Олуйко, М.Пухтинський, В.Рєбкало, С.Романюк, С.Серьогіна, О.Сушинський, А.Ткачук та ін.).

Основні напрями регіональних досліджень: регіонознавство, регіонологія, регіональна наука, політична географія, політична регіоналістика.

Принципи територіальної диференції та локалізації. Загальнонаукові, політологічні, економічні методи регіональних досліджень. Прикладне значення політичної регіоналістики.

Понятійний апарат. Загальнонаукові поняття, поняття суміжних дисциплін. Поняття регіону: плюралізм підходів. Типологія регіонів. Поняття регіоналізації, її моделі. Ризики регіоналізації. Поняття регіоналізму.

Практичне заняття 1.

1. Основні теорії просторового розвитку суспільства.
2. Основні напрями регіональних досліджень.
3. Принципи та методи регіональних досліджень.
4. Понятійний апарат міського та регіонального управління.

Змістовий модуль 2. Територіальна організація суспільства як базова засада регіонального управління

Лекція 2. Територіальна організація суспільства.

Теоретичні засади та понятійний апарат. Базові концепти при дослідженні простору: положення, напрям, відстань. Територіальний оптимум та тиск місця. Атрибути територіального об'єкта. Напрями вивчення території. Концепція балансу «центр-регіони». Ієрархічні рівні. Теорія місця та його ролі в політиці Дж.Егню.

Адміністративно-територіальний поділ. Чинники адміністративно-територіального поділу. Принципи морфології адміністративно-територіального поділу. Рівні адміністративно-територіального поділу. Адміністративно-територіальні одиниці в Європейському Союзі. Асиметричний адміністративно-територіальний поділ. Типи столичності.

Особливості територіального устрою та адміністративно-територіального поділу в Україні. Одиниці територіального устрою, їх визначення. Сучасна система адміністративно-територіального поділу України. Основні проблеми адміністративно-територіального устрою України.

Форма державного устрою. Унітарні та федеративні держави: основні відмінності. Ознаки унітарної держави. Дослідження федералізму. Принцип федератизму. Концепції суверенітету федеративних держав. Концепції федералізму (дуалістичний, кооперативний, технократичний, конкурентний). Зрушення від концепту суверенітету до концепції юрисдикції. Суб'єкти федерації. Принципи утворення федерацій. Типологія федерацій.

Автономії. Сутність автономізму. Типологія автономій. Чинники формування автономій.

Практичне заняття 2.

1. Теоретичні підходи до територіальної організації суспільства.
2. Адміністративно-територіальний поділ: чинники, принципи морфології, рівні, адміністративно-територіальні одиниці, типи столичності.
3. Особливості територіального устрою та адміністративно-територіального поділу в Україні.
4. Форма державного устрою.
5. Автономії: сутність, типологія автономій, чинники формування.

Змістовий модуль 3. Організаційно-правові засади міського та регіонального управління.

Лекція 3. Інституційна структура регіонального управління.

Проблема розрізнення регіонального управління та місцевого самоврядування. Рівень та напрями реалізації «центрального» інтересу на регіональному рівні. Напрями територіально-політичного контролю на національному рівні. Центральні та місцеві органи виконавчої влади в системі формування та реалізації регіональної політики. Міжвідомчі органи. Агенти центрального уряду в регіонах. Місцеві органи виконавчої влади. Територіальні органи центральних органів виконавчої влади. Висновки

Практичне заняття 3.

1. Регіональне управління та місцеве самоврядування.
2. Рівень та напрями реалізації «центрального» інтересу на регіональному рівні.
3. Центральні органи державної влади у формуванні та реалізації регіональної політики.
4. Місцеві органи виконавчої влади.
5. Територіальні органи центральних органів виконавчої влади.

Лекція 4. Місцеве самоврядування.

Місцеве самоврядування як інститут. Компетенція місцевого самоврядування. Джерела права місцевого самоврядування. Принципи місцевого самоврядування. Функції місцевого самоврядування. Групи повноважень місцевого самоврядування. Методи реалізації повноважень. Організаційні форми здійснення місцевого самоврядування в Україні. Система місцевого самоврядування. Територіальна громада. Контроль держави за місцевим самоврядуванням.

Концепції та моделі місцевого самоврядування. Державницька, громадівська, господарська концепції, концепція муніципального дуалізму. Моделі місцевого самоврядування: англосаксонська, континентальна, іберійська, скандинавська. Модель місцевого самоврядування в Україні.

Ресурсна база місцевого самоврядування. Матеріальна та фінансова основа місцевого самоврядування. Власні доходи в структурі доходів муніципалітетів. Видатки місцевих бюджетів та їх розмежування.

Структура органів місцевого самоврядування. Департаменталізація органів місцевого самоврядування.

Тенденції реформ у сфері місцевого самоврядування в різних країнах.

Висновки

Практичне заняття 4.

1. Місцеве самоврядування як інститут: джерела права, принципи, функції, повноваження, методи їх реалізації. Система місцевого самоврядування.
2. Світові моделі місцевого самоврядування.
3. Модель місцевого самоврядування в Україні.
4. Матеріальна та фінансова основа місцевого самоврядування.
5. Департаменталізація органів місцевого самоврядування.
6. Тенденції реформ у сфері місцевого самоврядування в різних країнах.

Лекція 5. Муніципальне управління.

Місто як населений пункт. Типологія міст в Україні. Структура органів управління містом. Житлово-комунальне господарство та управління ним. Тенденції у розвитку планування та забудови міст.

Громадянське суспільство та регіональна політика. Форми локальної демократії. Місцеві вибори та референдуми. Еволюція системи виборів органів місцевого самоврядування в Україні. Інші інститути локальної демократії (збори громадян, громадські слухання, петиції тощо). Органи самоорганізації населення. Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків. Громадські організації у сфері регіональної політики та місцевого самоврядування. Асоціації органів місцевого самоврядування.

Практичне заняття 5.

1. Типологія міст в Україні.
2. Структура органів управління містом.

3. Тенденції у розвитку планування та забудови міст.
4. Форми локальної демократії.
5. Органи самоорганізації населення.
6. Громадські організації у сфері регіональної політики та місцевого самоврядування.

Змістовий модуль 4. Локальна та регіональна ідентичність

Лекція 6. Локальна та регіональна ідентичність.

Багатоступовість ідентифікацій. Регіональна та локальна ідентичність, чинники їх формування та функції. Співвідношення з національною ідентичністю.

Практичне заняття 6.

1. Регіональна та локальна ідентичність, чинники формування та функції.
2. Співвідношення регіональної та локальної ідентичностей з національною.

Модуль 3. РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО ТА МІСЬКОГО УПРАВЛІННЯ

Змістовий модуль 5. Управління регіональним розвитком

Лекція 7. Політика регіонального розвитку (4 год.).

Управління як суспільне явище. Мета, об'єкти управління. Суб'єкт управління. Державне та політичне управління. Концепції державного управління. Методи управління. Функції управління регіональним розвитком.

Поняття регіональної політики. Державна регіональна політика. Regional policy та regional politics. Баланс відносин «центр-регіони». Форми реалізації регіонального інтересу. Регіональне втручання (регіональна участь). Складові регіональної політики. Методологічні підходи до аналізу регіональної політики. Суб'єкти регіональної політики. Інструменти регіональної політики. Моделі державного регулювання регіонального розвитку. Види регіональної політики за критерієм впливу на регіональне середовище. Інтравертність та екстравертність регіональної політики. Стратегія регіональної політики. Завдання регіональної політики в економічній, політичній, культурній сферах. Принципи регіональної політики. Проблема співвідношення економічного та соціального розвитку. Збалансованість розвитку регіону. Принцип субсидіарності. Пріоритети регіональної політики в Україні. Об'єкти регіональної політики в Євросоюзі. Ризики державної регіональної політики. Методики оцінки ефективності регіональної політики.

Політика регіонального розвитку та її механізми. Поняття регіонального розвитку. Політика регіонального розвитку. Чинники розвитку регіонів. Основні теорії регіонального розвитку. Механізми державного регулювання розвитку регіонів. Система цілей стратегічного планування регіонального розвитку. Інститут бюджетної політики та міжбюджетних відносин. Програмно-цільовий відхід та проблемні питання його ефективності. Програми регіонального розвитку. Міжбюджетні трансферти, субвенції місцевим бюджетам. Базова та реверсна дотації. Секторальна бюджетна підтримка. Державний фон регіонального розвитку. Механізми управління транспортною інфраструктурою. Спеціальні економічні зони. Регіональна інноваційна система. Угоди регіонального розвитку між Кабінетом Міністрів України та облдержадміністраціями/облрадами. Агенції регіонального розвитку. Транскордонне співробітництво. Стратегія регіонального розвитку України та регіональні стратегії регіонального розвитку. Плани заходів з реалізації стратегій регіонального розвитку. Моніторинг та оцінювання політики регіонального розвитку.

Політика регіонального розвитку в Європейському Союзі. Керівні принципи сталого просторового розвитку. Чинники регіонального розвитку. Базові принципи регіонального розвитку. Тенденції політики регіонального розвитку. Інститути та інституції регіонального розвитку. Підходи до оцінки регіональної політики.

Особливості стратегічного регіонального/просторового планування. Фундаментальні цілі. Вимоги до планування на місцевому рівні. Принципи планування. Інституції системи регулювання планування територій.

Висновки

Практичне заняття 7.

1. Управління як суспільне явище.
2. Державна регіональна політика: цілі, суб'єкти, інструменти.
3. Поняття регіонального розвитку.
4. Теорії регіонального розвитку.

Практичне заняття 8.

1. Стратегічне планування регіонального розвитку.
2. Механізми державного регулювання розвитку регіонів.
3. Моніторинг та оцінювання політики регіонального розвитку.
4. Політика регіонального розвитку в Європейському Союзі.

Змістовий модуль 6. Реформування міського та регіонального управління

Лекція 8. Політика децентралізації.

Передача та делегування повноважень. Типологія децентралізації. Деволюція, деконцентрація, децентралізація, приватизація. Види децентралізації: політична, адміністративна, економічна, фінансова, фіскальна, культурна тощо. Форми фінансово-бюджетної децентралізації.

Світовий досвід децентралізації. Укрупнення муніципалітетів. Децентралізація у Франції. Регіональні реформи в Польщі.

Політика децентралізації в Україні. Причини її інтенсифікації у 2014-2021 рр. Нормативно-правова база децентралізації. Основні напрями децентралізації. Ризики та загрози в процесі децентралізації. Спроможна територіальна громада. Власні та делеговані повноваження об'єднаних територіальних громад. Інститут старост. Співробітництво територіальних громад. Реформа адміністративно-територіального устрою. Зміцнення бюджетів територіальних громад. Недоліки фінансової децентралізації. Інститут префектів. Впровадження земель сільгосппризначення в ринковий обіг в контексті політики децентралізації. Деякі підсумки та уроки політики децентралізації в Україні.

Практичне заняття 9.

1. Типологія децентралізації.
2. Форми децентралізації.
3. Світовий досвід децентралізації.
4. Політика децентралізації в Україні: нормативно-правова база, основні напрями, об'єднані територіальні громади, інститут старост, реформа адміністративно-територіального устрою, інститут префектів, підсумки та уроки.

Лекція 9. Регіональне управління та місцеве самоврядування в умовах війни.

Основні напрями регіонального управління в умовах війни. Військово-цивільні адміністрації регіонів та військові адміністрації населених пунктів. Тенденції

реформування місцевого самоврядування. Міжнародна солідарність з міським самоврядуванням. Висновки

Практичне заняття 10.

1. Основні напрями регіонального управління в умовах війни.
2. Військово-цивільні адміністрації регіонів та військові адміністрації населених пунктів.
3. Тенденції реформування місцевого самоврядування.
4. Міжнародна солідарність з міським самоврядуванням.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Тематика індивідуальних завдань

1. Просторовий поворот у соціальних науках.
2. Концепції центр-периферійних відносин (Валлерстайн, Роккан, Шилз).
3. Картографія С.Роккана.
4. Концепція «простору потоків» М.Кастельса та її вплив на планування територій.
5. Реформи регіонального управління в країнах Євросоюзу.
6. Концепція «нового регіоналізму» та особливості її реалізації.
7. Реформи адміністративного управління регіонами в незалежній Україні.
8. Об'єднання територіальних громад: правове регулювання та хід процесу, проблеми та їх вирішення.
9. Територіальне співробітництво територіальних громад.
10. Держава як суб'єкт інвестування на регіональному рівні.
11. Ресурсна база місцевого самоврядування.
12. Роздержавлення земельних ресурсів в Україні.
13. «Європа регіонів».
14. Стратегія регіонального розвитку-2027.
15. Україна як унітарна держава.
16. Американський федералізм: теоретичні засади, інституційні виміри.
17. Регіональне управління в Польщі та Чехії: порівняльний аналіз.
18. Організаційно-правові засади муніципального управління.
19. Еволюція системи виборів органів місцевого самоврядування в незалежній Україні.
20. Структура системи територіального планування в Україні.
21. Поняття фронтиру та його роль у розвитку регіональної політики.
22. Взаємодія регіональної та національної ідентичності в Україні.

Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, здобувачі можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг від 18 до 24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна також помістити словник базових понять до теми.

Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді дидактичного проєкту, у формі презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Література, що рекомендується для виконання індивідуального завдання, наведена у цій робочій програмі, а в електронному вигляді вона розміщена на Освітньому сайті КНУБА, на сторінці кафедри.

Також як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь здобувача у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез виступу (доповіді) на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Індивідуальне завдання підлягає захисту здобувачом на заняттях, які призначаються додатково.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до початку залікової сесії. Викладач має право вимагати від Здобувача доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає встановленим вимогам.

Шкала оцінювання індивідуальної роботи

Оцінка за національною шкалою	Кількість балів	Критерії
відмінно	15	відмінне виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	12	відмінне виконання з незначною кількістю помилок виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (більшість з яких не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
Добре	10	виконання вище середнього рівня з кількома помилками (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, посилання та цитування сучасних наукових джерел (серед яких є такі, що не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	8	виконання з певною кількістю помилок (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, наявність посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)
задовільно	7	виконання роботи задовольняє мінімальним критеріям помилок (розкриття теми в основному в межах об'єкту роботи, наявність концептуального апарату роботи, присутність не менше 5 посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)

Методи контролю та оцінювання знань

Загальне оцінювання здійснюється через вимірювання результатів навчання у формі проміжного (модульного) та підсумкового контролю (залік, захист індивідуальної роботи тощо) відповідно до вимог зовнішньої та внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти.

Основні форми участі Здобувачів у навчальному процесі, що підлягають поточному контролю: виступ на практичних заняттях; доповнення, опонування до виступу, рецензія на виступ; участь у дискусіях; аналіз першоджерел; письмові завдання (тестові, індивідуальні роботи у формі рефератів); та інші письмові роботи, оформлені відповідно до вимог. Кожна тема курсу, що винесена на лекційні та практичні заняття, відпрацьовується Здобувачами у тій чи іншій формі, наведеній вище. Обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру,

відвідування/відпрацювання усіх аудиторних занять, виконання інших видів робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни.

При оцінюванні рівня знань Здобувача аналізу підлягають:

- характеристики відповіді: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості вміння поєднувати теорію і практику під час розгляду ситуацій, практичних завдань;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;
- досвід творчої діяльності: вміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;
- самостійна робота: робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, вміння отримувати інформацію з різноманітних джерел (традиційних; спеціальних періодичних видань, ЗМІ, Internet тощо).

Тестове опитування може проводитись за одним або кількома змістовими модулями. В останньому випадку бали, які нараховуються Здобувачу за відповіді на тестові питання, поділяються між змістовими модулями.

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи. Позитивна оцінка поточної успішності Здобувачів за відсутності пропущених та невідпрацьованих практичних занять та позитивні оцінки за індивідуальну роботу є підставою для допуску до підсумкової форми контролю. Бали за аудиторну роботу відпрацьовуються у разі пропусків.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення залікової сесії з урахуванням підсумків поточного та модульного контролю. Під час семестрового контролю враховуються результати здачі усіх видів навчальної роботи згідно зі структурою кредитів.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
<u>0-34</u>	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів для дисципліни з формою контролю іспит

Поточне оцінювання						Індивідуальне завдання	Іспит	Сума балів
M1				M2				
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5	ЗМ6			
5	10	10	5	15	10	15	30	100
30				25				

Умови допуску до підсумкового контролю

Здобувачу, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова залікова сесія. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Здобувач, який не виконав вимог робочої програми по змістових модулях, не допускається до складання підсумкового контролю. В цьому разі він повинен виконати визначене викладачем додаткове завдання по змісту відповідних змістових модулів в період між основною та додатковою сесіями.

Здобувач має право на опротестування результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться Здобувачам до початку вивчення дисципліни.

ПИТАННЯ МОДУЛЬНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЯ

1. Політична регіоналістика: об'єкт, предмет, методи.
2. Регіон як соціальний простір.
3. Типології регіонів.
4. Явище регіоналізації: сутність, прояви.
5. Територіальна організація суспільства.
6. Адміністративно-територіальний поділ.
7. Одиниці асиметричного адміністративно-територіального поділу.
8. Адміністративно-територіальний поділ України: інституційні виміри та перспективи розвитку.
9. Форма державного устрою: поняття та типологія.
10. Україна як унітарна держава.
11. Федерація як форма державного устрою.
12. Поняття автономії: сутність, типологія.
13. Державна регіональна політика: поняття та інституційні виміри.
14. Поняття регіонального розвитку.
15. Політика регіонального розвитку: сутність, складові, інструменти.
16. Механізми регіонального розвитку.
17. Інститути та інституції регіонального втручання.
18. Нормативно-правова структура політики регіонального розвитку в Україні.
19. Стратегії регіонального розвитку та їх імплементація.
20. Поняття регіонального управління: сутність, інституційні виміри.
21. Місцеві органи виконавчої влади: функції, типологія.
22. Місцеві державні адміністрації.
23. Місцеве самоврядування: сутність, компетенція, повноваження, функції.
24. Концепції та моделі місцевого самоврядування.
25. Державний контроль за місцевим самоврядуванням: функції, напрями, механізми.
26. Нормативно-правові та організаційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні.
27. Органи самоорганізації населення: сутність, функції, типологія.
28. Територіальна громада: інституційні виміри.
29. Передача та делегування повноважень: типологія.
30. Політика децентралізації в країнах Європейського Союзу.
31. Політика децентралізації в Україні: причини, напрями.
32. Земельна реформа в Україні та її місце в політиці децентралізації.

33. Муніципальне управління в Україні.
34. Типологія міст в Україні.
35. Інституційні виміри планування та забудови міст в Україні.
36. Форми локальної демократії.
37. Система виборів органів місцевого самоврядування.
38. Громадські організації в системі регіональної політики.
39. Регіональні еліти.
40. Регіональна та локальна ідентичність: механізми формування.

Політика щодо академічної доброчесності

Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) можуть перевірятись на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій Здобувачів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку здобувача він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.

Політика щодо відвідування

Здобувач, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату факультету документ, який засвідчує ці причини.

За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, наукова та науково-практична конференція (круглий стіл) тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Методичне забезпечення дисципліни

Підручники:

Європейська регіональна політика: підручник. За ред. Крисоватого А. та Ліщинського І. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ЗУНУ», 2020. 236 с. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124040/mod_resource/content/1/evropeyska_regionalna_politika_pidruchnik.pdf.

Основи регіонального управління в Україні : підручник. Авт.-упоряд. : В. М. Вакуленко, М. К. Орлатий, В. С. Куйбіда та ін.; за заг. ред. В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого. К. : НАДУ, 2012. 576 с. URL: <http://surl.li/dmzel>.

Регіональна політика Європейського Союзу: підручник. За ред. Віктора Чужикова. К.: КНЕУ, 2016. 495 с. URL: <http://surl.li/dmzfl>.

Управління сучасним містом: підручник. За ред. В.М.Вакуленка, М.К.Орлатого. К. : НАДУ, 2008. 632 с. URL: <http://surl.li/dmzdt>.

Навчальні посібники:

Державне та регіональне управління : навч. посіб. / О. Ю. Бобровська, Т. О. Савостенко, О. Ю. Матвеева, В. К. Лебедева. 2-ге вид., доповн. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 160 с. URL: <http://surl.li/dnboj>.

Кравченко В.В., Бородін Є.І., Квітка С.А. Місьцеве самоврядування в системі публічного управління: навч. посіб. у схемах. Дніпро: ГРАНІ, 2018. 148 с. URL: <http://surl.li/dmzdm>.

Лелеченко А.П., Васильєва О.І., Куйбіда В.С., Ткачук А.Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. К., 2017. 110 с. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124042/mod_resource/content/1/mistseve_samovriaduvannia_detsentralizatsiia.pdf.

Утвенко В. В. Теорія та історія місцевого самоврядування: Навч. посібник. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 234 с. URL: <http://surl.li/dmzdc>.

Організація співробітництва територіальних громад в Україні: практичний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України, Рада Європи. К., 2017. URL: <http://surl.li/dmzff>.

Словники, довідники

Енциклопедія державного управління: у 8 т. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В.Ковбасюк (голова) та ін. Т.5. Територіальне управління. Наук.-ред. колегія: О.Ю. Амосов (співголова), О.С. Ігнатенко (співголова) та ін.; За ред. О.Ю. Амосова'О.С. Ігнатенка, А.О. Кузнецова. Х.: Вид во ХарPI НАДУ «Магістр», 2011. 408 с. URL: <http://surl.li/dmzgd>.

Атлас нового адміністративно-територіального устрою України; новий районний поділ та територіальні громади: 2020. Міністерство розвитку громад та територій України, ОБСЄ, Тов-во дослідників України, 2020. URL: <http://surl.li/dbgau>.

Нормативно-правові акти

Конституція України у редакції Закону України від 02.06.2016 р. №1401=VIII [Електронний ресурс] // *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL : <http://surl.li/dnbpa> (дата звернення : 01.09.2018).

Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. №2456-VI. Редакція від 29.09.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. №50-51. Ст. 572. URL: <http://surl.li/agrwl>.

Виборчий кодекс України від 19.12.2019 р. №396-IX. Редакція від 01.08.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. №7, №8, №9. Ст. 48. URL: <http://surl.li/dnbpc>.

Закон «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16.04.2009 р. №1275-VI. Редакція від 11.01.2019. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. №38. Ст. 534. URL: <http://surl.li/dnbpd>.

Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 р. №79-VIII. Редакція від 01.01.2017. *Відомості Верховної Ради*. 2015. №12. Ст. 76. URL: <http://surl.li/dnbpe>.

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо набуття повноважень сільських, селищних, міських голів» від 09.02.2017 р. №1850-VIII. Редакція від 01.01.2020. *Відомості Верховної Ради*. 2017. №13. Ст. 143. URL: <http://surl.li/dnbpg>.

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо організації проведення перших виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 04.09.2015 р. №676-VIII. Редакція від 01.01.2020. *Відомості Верховної Ради*. 2015. №37-38. Ст. 371. URL: <http://surl.li/dnbph>.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» від 28.04.2021 р. №1423-IX. URL: <http://surl.li/dnbpj>.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства» від 09.04.2015 р. №320-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. №28. Ст. 236. URL: <http://surl.li/dnbpm>.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост» від 14.07.2021 р. №1638-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2021. №39. Ст. 321. URL: <http://surl.li/dnbpn>.

Закон України «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002 р. №3059-III. Редакція від 18.11.2012. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №30. Ст. 204. URL: <http://surl.li/bzmmnh>.

Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 р. Редакція від 02.12.2012. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. №25. Ст. 195. URL: <http://surl.li/agkgv>.

Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» від 17.12.2020 р. №1116-IX. URL: <http://surl.li/aqxum>.

Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. №889-VIII. Редакція від 13.10.2021. *Відомості Верховної Ради*. 2016. №4. Ст. 43. URL: <http://surl.li/sjrw>.

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. №157-VIII. Редакція від 14.05.2020. *Відомості Верховної Ради*. 2015. №13. Ст. 91. URL: <http://surl.li/gdyi>.

Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. №156-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 13. Ст.90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>.

Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» від 04.03.2004 р. №1580-IV. Редакція від 10.06.2012. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. №24. Ст. 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1580-15#Text>.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Редакція від 29.08.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 р. №586-XIV. Редакція від 01.08.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. №20-21. Ст. 190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>.

Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11.07.2001 р. №2625-III. Редакція від 01.01.2020. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №48. Ст. 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>.

Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07.06.2001 р. №2493-III. Редакція від 01.08.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №33. Ст. 175. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>.

Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11.07.2002 р. №93-IV. Редакція від 23.04.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №40. Ст. 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>.

Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 р. №2850-I.V. Редакція від 02.12.2012. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. №51. Ст. 548. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text>.

Закон України «Про столицю України – місто-герой Київ» від 15.01.1999 р. №401-XIV. Редакція від 01.01.2011. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. №11. Ст. 79. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text>.

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. №2768-III. Редакція від 07.10.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №3-4. Ст. 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. Редакція від 01.08.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №13-14, №15-16, № 17. Ст. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку» від 18.03.2015 р. №196. Редакція від 06.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/196-2015-%D0%BF#Text>.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» від 05.08.2020 р. №695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» від 21.07.2006 р. №1001. Втратила чинність на підставі Постанови КМ №385 від 06.08.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF#Text>.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 06.08.2014 р. №385. Редакція від 17.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#n11>.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» від 08.04.2015 р. №214. Редакція від 31.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text>.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу соціально-економічних показників розвитку регіонів, районів та міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення для визнання територій депресивними» від 02.03.2010 р. №235. Редакція від 18.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/235-2010-%D0%BF#Text>.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів» від 15.12.2010 р. №1132. Редакція від 29.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1132-2010-%D0%BF/print1433743691353383#Text>.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки, укладення та виконання угоди щодо регіонального розвитку і відповідної типової угоди» від 23.05.2007 р. №751. Редакція від 25.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/751-2007-%D0%BF#Text>.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів» від 11.11.2015 р. №931. Редакція від 17.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-%D0%BF#Text>.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» від 11.11.2015 р. №932. Редакція від 01.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF#Text>.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації у 2021-2023 роках Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» від 12.05.2021 р. №497-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-2021-%D1%80#Text>.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії економічного розвитку Донецької та Луганської областей на період до 2030 року» від 18.08.2021 р. №1078-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1078-2021-%D1%80#Text>.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 01.04.2014 р. №333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>.

Статут територіальної громади міста Києва: Затв. ріш. Київської міської ради від 28.03.2002 р. №371/1805 (із змінами та доповненнями, внесеними рішенням Київради від 19.12.2002 р. №154/314, рішенням Київради від 27.02.2003 р. №263/423). Зареєстровано наказом Міністерства юстиції України від 2.02.2005 р. №14/5. URL: <http://kmr.gov.ua/uk/content/statut-terytorialnoyi-gromady-mista-kyyeva>.

Указ Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» від 25.05.2001 р. №341/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/2001#Text>.

Європейська хартія місцевого самоврядування (м. Страсбург, 15.10.1985 р.). Офіційний переклад. Ратифіковано Законом України від 15.07.1997 р. №452/97- ВР. Редакція від 16.11.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text.

Declaration of the Assembly of European Regions On Regionalism in Europe. Adopted by the Assembly meeting in Basel on 4th December 1996: URL: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/rozyvtyk-mizhmuniczypalnogo-spivrobotnyczstva-komitet-vru-pidtrymav-vidpovidnyj-zakonoprojekt/>.

European Urban Charter adopted by the Council of Europe's Standing Conference of Local and Regional Authorities of Europe (CLRAE) on 18 March 1992, a Session held during the annual Plenary Session of the CLRAE (17-19 March 1992, Strasbourg). URL: <https://rm.coe.int/ref/CHARTE/URBAINE>.

Європейська хартія міст II (Маніфест нової урбаністики). Прийнята Конгресом місцевої і регіональної влади Ради Європи 29.05.2008 р. в Стразбурзі. URL: <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/Principle-9.-European-chart.pdf>.

Конспекти лекцій

Перегуда Є.В. Презентації лекцій. URL: <https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=3143>.

Методичні роботи

Міське та регіональне управління: методичні рекомендації до вивчення дисципліни для студентів ОПП «Урбаністика та просторове планування». Уклад. Є.В. Перегуда, С.Д. Місержи, Ю.Є. Баєва. Київ-Тернопіль, КНУБА, Ф-ОП Шпак В.Б., 2022.

Інформаційні ресурси

Освітній сайт Київського національного університету будівництва і архітектури. URL: <http://org2.knuba.edu.ua>.

Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування. URL: <http://surl.li/dmzbg>.

Розділ «Регіональна політика» на Єдиному веб-порталі органів виконавчої влади України. URL: <http://surl.li/dmzbc>.

Державний фонд регіонального розвитку. URL: <http://surl.li/dmzbl>.

Платформа розвитку міст. URL: <http://urbanua.org/>.

Прозорі міста. URL: <http://surl.li/dmzcf>.

Асоціація міст України. URL: <http://surl.li/dmzbv>.

Таблиця адміністративних одиниць за країнами. URL: <http://surl.li/dbgak>.

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. URL: riend.gov.ua.

Науковий журнал «Регіональна економіка». URL: <http://re.gov.ua/>.

Додаткова література для підготовки до практичних занять та для виконання індивідуальних завдань

Андрущенко Т.В. Регіональна ідентичність: зміст, типи та особливості формування. *Політикус*. 2019. Вип. 4. С. 93-97. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/122947/mod_resource/content/1/andrushchenko_regionalna_identichnist.pdf.

Бабінова О. Регіональна політика як предмет науково-теоретичного аналізу. *Вісник НАДУ*. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124674/mod_resource/content/1/regionalna_politika_istoriografii.pdf.

Батанов О.В. Аксиосфера сучасного муніципалізму: політичні та правові аспекти. *Вісник Донецького національного університету*. Сер.: Політичні науки. 2016. С. 6-12. URL:

http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124672/mod_resource/content/1/batanov_munitsipalism_aksiologiiia.pdf.

Була С. Актори локальної демократії та особливості їхньої участі в локальних політичних процесах. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2015. Випуск 7. С. 126–137. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124673/mod_resource/content/1/bula_aktory_lokalna_de_mokratiia.pdf.

Верменич Я.В. Регіональна інтеграція в умовах глобалізації: теорії та сучасні реалії. К.: Інститут історії України НАН України, 2018. 351 с. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/122948/mod_resource/content/1/vermenych_regionalizatsiia.pdf.

Войтик О. Особливості державного управління регіональним розвитком: теоретичні аспекти. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 1(32). С. 21-26. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124643/mod_resource/content/1/osoblivosti_politiki_regionalnogo_rozvitku.pdf.

Грищенко І.М. Зарубіжний досвід управління регіональним розвитком. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124041/mod_resource/content/1/zarubizhne_upravlinnia_rozvitkov_grishchenko.pdf.

Дейдей Д.М. Еволюція виборчого законодавства як основи формування представницької влади на місцевому рівні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №24. С. 110-114. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/126379/mod_resource/content/1/evolution_local_elections_Ukraine.pdf.

Досвід децентралізації у країнах Європи : зб. док. Пер. з іноз. мов. Заг. ред. В. Б. Гройсмана. К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. 766 с. URL: <https://radaprogram.org/sites/default/files/publications/decentralization.pdf>.

Жаліло Я.А. та ін. Нова регіональна політика для нової України: Аналітична доповідь (Скорочена версія). К., Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017. 36 с. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/124745/mod_resource/content/1/nova_regionalna_politika.pdf.

Їжак О.І. Щодо унормування функціонування міських агломерацій: Записка Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/rehionalnyu-rozvytok/shchodo-unormuvannya-funktsionuvannya-miskykh-ahlomeratsiy>.

Коваленко Д.О. Регіональні еліти як об'єкт теоретичного дослідження. *Молодий вчений*. 2017. №2(42). С. 18-21. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/123400/mod_resource/content/1/regionalni_eliti.pdf.

Козлова І. Право на місто в сучасних українських реаліях: актори та шляхи реалізації (на прикладі м. Львова). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». 2016. Випуск 37. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/123629/mod_resource/content/1/pravo_na_misto_v_ukraini.pdf.

Котенко Я., Ткачук А. Локальна ідентичність як умова розвитку об'єднаних територіальних громад (навчальний модуль). К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 48 с. URL: <http://surl.li/ebskv>.

Краснопольська Т.М. Регіональна політика України: типи та інструменти. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 189-202. URL: <http://surl.li/ebskw>.

Кривецький О. Новий територіально-адміністративний поділ як ключовий крок реформи децентралізації. *Громадська думка про правотворення*. 2020. №16(201). С. 12-14. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/dumka/2020/16.pdf>.

Куйбіда В., Ткачук А., Забуковець-Ковачич Т. Регіональна політика : правове регулювання. Світовий та український досвід. За заг. ред. Р. Ткачука. К.: Леста, 2010. 224 с. URL: <http://surl.li/ebskx>.

Маруняк Є., Лісовський С., Голубцов О., Чехній В. та ін. Дослідження впливу концентрації сільськогосподарських земель на довкілля та суспільство в Україні (повна версія). К., 2020. URL: <http://surl.li/ebskz>.

Механізми реалізації регіональної політики: оцінка ефективності та напрями удосконалення: монографія. Наук. ред. С.Л. Шульц; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2018. 205 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <http://surl.li/ebsld>.

Міста в Україні. URL: <https://www.prostir.ua/?news=mista-v-ukrajini>.

Мусієздов А.А. Городская идентичность и постмодерный урбанизм. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». 2015. Випуск 35. С. 7-13. URL: <http://surl.li/ebsle>.

Нестерович В.Ф. Децентралізація як конституційний принцип здійснення публічної влади на регіональному та місцевому рівнях. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. №3 С. 47-54. URL: <http://surl.li/ebsli>.

Оновлення регіональних стратегій задля забезпечення стабільного розвитку: Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. 2016. URL: <http://surl.li/ebslk>.

Панченко Т.В. Регіональна і локальна ідентичності як складові культури субсидіарної демократії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова*. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. URL: <http://surl.li/ebsln>.

Панченко Т. Субсидіарність як ієрархія рівнів громадянської залученості. *Освіта регіону*. 2010. №2. С. 69-74. URL: <http://surl.li/ebslr>.

Переғуда Є.В. Виконавча влада України: Політико-правові аспекти модернізації: монографія. К.: Логос, 2013. 408 с.

Переғуда Є.В. Право на місто: проблеми та шляхи реалізації. *Права людини в умовах розбудови соціальної правової держави в Україні*: зб. наук. пр. К.: Бескиди, 2020. С. 65-74.

Пирогова Д. Львів: як взаємодіють органи міської влади та громадянське суспільство. URL: <http://surl.li/ebslt>.

Розвиток міжмуніципального співробітництва: Комітет ВРУ підтримав відповідний законопроект. URL: <http://surl.li/ebslu>.

Савчук Д. Передача земель громадам та інші нововведення Закону №1423-IX. URL: <http://surl.li/ebslw>.

Скопненко Ю. Столичне місто як об'єкт управління: порівняльно-правовий аспект. *Віче*. 2014. №20. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/4406/>.

Стецюк М. Минуле та майбутнє «розумних міст». URL: <http://surl.li/ebsly>.

Територіальний розвиток і регіональна політика в Україні: Виклики та пріоритети України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України. Наук. редактор В. С. Кравців. Львів, 2018. 157 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <http://surl.li/ebslz>.

Тищенко І. Що таке міський публічний простір. URL: <https://mistosite.org.ua/uk/articles/shcho-take-miskyi-publichnyi-prostir>.

Федорів П. Капіталізм, неолібералізм та міста. URL: <https://mistosite.org.ua/uk/articles/kapitalizm-neoliberalizm-i-mista>

Харві Д. Неоліберальна урбанізація. URL: http://sg-sofia.com.ua/david-harvi-neoliberalnaya-urbanizaziya?fbclid=IwAR0r_q3f9QgfjQGg3VuZsITbE69tXyUs_Bh4Hj-3MysHzhe1IIOXta7Th5U.

Brenner N. New Urban Spaces. Urban Theory and the Scale Question. Oxford University Press, 2019. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/123633/mod_resource/content/1/miska_kritichna_teoriia.pdf.

Kaplan D.H. Territorial Identities and Geographic Scale. URL: <http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=3115>.

Kuchuran A. Civic Activists as the Actor of the Local Political Regime in Ukraine. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/123647/mod_resource/content/1/kuchuran_activists_local_regimes.pdf.